

**URZĄD OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DEPARTAMENT POLITYKI KONSUMENCKIEJ**

Pl. Powstańców Warszawy 1
00-950 Warszawa 1, P - 36
Tel. Fax (0-22) 55-60-458,
E-mail: ddk@uokik.gov.pl

**RAPORT Z PRZEPROWADZONEJ KONTROLI WZORCÓW
UMOWNYCH STOSOWANYCH PRZEZ ZAKŁADY ENERGETYCZNE**

Dnia 13 stycznia 2003 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zwrócił się do delegatur Urzędu o dokonanie analizy wzorców umownych stosowanych przez zakłady energetyczne działające na terenie ich właściwości miejscowej. W wyniku przeprowadzonych analiz, obejmujących treść oferowanych odbiorcom - konsumentom wzorów umów, pod kątem zgodności wykorzystywanych postanowień z przepisami art. 385¹ i 385³ Kodeksu cywilnego o niedozwolonych postanowieniach umownych, każda z delegatur przygotowała szczegółowy raport, obejmujący dane ilościowe (ilość skontrolowanych podmiotów, ilość zanalizowanych wzorców) oraz konkretne zapisy zakwestionowane przez Urząd. Na podstawie niniejszych raportów stwierdzono, co następuje.

Na specyfikę umów zawieranych przez zakłady energetyczne z konsumentami wpływa przede wszystkim to, iż na treść stosunku umownego pomiędzy zakładem a odbiorcą oddziałują nie tylko postanowienia umowne oraz przepisy Kodeksu Cywilnego, lecz również postanowienia taryf, wydawanych przez poszczególne zakłady energetyczne i zatwierdzanych przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, a także przepisy ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz. U. Nr 54, poz. 384 ze zm.) oraz uzupełniających tę ustawę aktów wykonawczych, w tym :

- rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 25 września 2000 r. w sprawie szczegółowych warunków przyłączania do sieci elektroenergetycznych, obrotu energią elektryczną, świadczenia usług przesyłowych, ruchu sieciowego i eksploatacji sieci oraz standardów jakościowych obsługi odbiorców - zwanego dalej rozporządzeniem przyłączeniowym (Dz. U. Nr 85, poz. 957),

- rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 14 grudnia 2000 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania kalkulacji taryf oraz zasad rozliczeń w obrocie energią elektryczną -zwanego dalej rozporządzeniem taryfowym (Dz. U. Nr 1, poz. 7),
- rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 11 sierpnia 2000 r. w sprawie przeprowadzania kontroli przez przedsiębiorstwa energetyczne (Dz. U. Nr 75, poz. 866).

Od dnia 1 stycznia 2003 r. obowiązuje przepis art. 5, ust. 4 ustawy Prawo energetyczne zgodnie, z którym **przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się przesyłaniem i dystrybucją paliw gazowych, energii elektrycznej lub ciepła, w zakresie swojej działalności, mogą ustalać ogólne warunki umów sprzedaży lub umów przesyłowych, w rozumieniu art. 384 §1 KC.** Wprowadzenie tego przepisu, a także duża ilość aktów wpływająca na treść stosunku prawnego pomiędzy zakładem energetycznym a odbiorcą, spowodowała zwiększenie zagrożeń dla konsumentów jako słabszej strony umowy. Szczególnie istotny jest wobec powyższego wymóg, by wzorce stosowane przez zakłady energetyczne miały charakter wyczerpujący i zrozumiały, szeroko informując konsumentów na temat ich praw i obowiązków wynikających bezpośrednio z treści umowy, jak i z określonych wprost przepisów prawa.

Analiza raportów przygotowanych przez delegatury wykazuje, iż najwięcej zastrzeżeń budzą następujące kwestie:

1. Poważne zastrzeżenia Urzędu budzą zagadnienia dotyczące przejrzystości i jednoznaczności wzorca umowy.

Niektóre zapisy umowy zawieranej z Zakładem Energetycznym wyłącznie odsyłały do postanowień Taryfy dla energii elektrycznej bez jednoczesnego poinformowania odbiorcy o treści tych postanowień, co w rezultacie prowadzi do sytuacji, w której odbiorca podpisując umowę nie zna jej wszystkich warunków. Zgodnie z definicją zawartą w art. 3 pkt 17 ustawy Prawo energetyczne taryfa to - zbiór cen i stawek opłat oraz warunków ich stosowania, opracowany przez przedsiębiorstwo energetyczne i wprowadzony jako obowiązujący dla określonych grup odbiorców w trybie przewidzianym w ustawie. Taryfy przedsiębiorstw energetycznych posiadających koncesje, a zatem także zakładów energetycznych

prowadzących działalność w zakresie przesyłania, obrotu i dystrybucji energii elektrycznej, są zatwierdzane przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, a następnie ogłaszane w Biuletynie URE, a także we właściwym miejscowo wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Przepisy prawa energetycznego nie nakładają na przedsiębiorstwa szczególnych obowiązków informacyjnych, dotyczących postanowień zawartych w taryfie (jedynie § 33 pkt 7 rozporządzenia przyłączeniowego nakłada na zakład energetyczny obowiązek nieodpłatnego udzielenia odbiorcom informacji na temat aktualnej taryfy).

UOKiK ponadto stwierdził, iż nie ma należytej informacji na temat praw przysługujących odbiorcy (konsumentowi) wynikających z odpowiedzialności dostawcy energii elektrycznej za niedotrzymanie warunków umowy. Informacja o upustach i bonifikatach dla odbiorcy w przypadku niedotrzymania standardów jakościowych obsługi odbiorców przez dostawcę powinna być zawarta w umowie a brak takiej informacji powoduje, iż wzorzec nie spełnia ustawowego warunku jasności postanowień umowy zawieranej z konsumentami.

Zastrzeżenia Urzędu wzbudziły stosowane przez przedsiębiorców praktyki, polegające na zamieszczaniu wśród innych przepisów taryfy, istotnych postanowień kształtujących prawa i obowiązki stron umowy. W obowiązujących aktualnie taryfach badanych na obszarze delegatur zakładów energetycznych, znajdują się również postanowienia dotyczące:

- ogólnych i szczegółowych zasad rozliczeń,
- zasad ustalania opłat za świadczone usługi,
- bonifikat i upustów za niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorców,
- opłat za nielegalny pobór energii elektrycznej.

Wydaje się być słusznym, zastosowanie wobec takich sytuacji art. 384 §1 KC, który nakłada na przedsiębiorcę obowiązek doręczenia konsumentowi ustalonego wzorca (regulaminu) przy zawieraniu umowy, o ile nie występują okoliczności wskazane w § 2 tego przepisu. Doręczenia nie może zastąpić udostępnienie taryf w jednostkach terenowych przedsiębiorstw energetycznych i na stronach internetowych. W konsekwencji wzorzec, którego część (zawarta w taryfie) nie jest odbiorcy doręczona, **nie spełnia podstawowego wymogu sformułowania go w sposób jasny i zrozumiały** (art. 385 § 2 KC). Warto podnieść, iż w wyroku Sądu Antymonopolowego z dnia 17.04.2002 r. (sygn. akt XVII Ama 81/01) brak doręczenia taryfy zawierającej postanowienia wykraczające poza treść określoną w ustawie Prawo energetyczne, uznano za praktykę ograniczającą konkurencję (nadużycie pozycji dominującej). Nie jest, zatem wystarczający często praktykowany przez zakłady energetyczne zapis typu: „Odbiorca oświadcza, że zapoznał się z aktualnie obowiązującą Taryfą

sprzedawcy”, gdyż sugeruje, że odbiorca energii, albo otrzymał wcześniej taryfę do wglądu, albo powinien ją przeczytać bezpośrednio przed zawarciem umowy w jednostce organizacyjnej zakładu energetycznego. Takie postanowienie jest sprzeczne z art. 385³ pkt 4, zgodnie z którym za **niedozwolone, w razie wątpliwości uważa się takie postanowienia umowy, które przewidują postanowienia, z którymi konsument nie miał możliwości zapoznać się przed zawarciem umowy**. Zdaniem Urzędu niedopuszczalne jest także postanowienie stanowiące, iż *„w przypadku zmiany przepisów, na które umowa się powołuje, ulegają automatycznie zmianie odnośne postanowienia umowy”*. Wobec powyższego uzasadniona wydaje się konieczność nałożenia na zakład energetyczny obowiązku dostarczania konsumentom taryfy każdorazowo - w przypadku jej zmian, istotne jest bowiem, by odbiorca był poinformowany o takiej zmianie taryfy, a także by mógł zapoznać się z jej treścią.

2. Istotną kwestią jest brak precyzyjnego określenia przez zakłady energetyczne terminów.

W świetle wymogu generalnej transparentności treści wzorca niedopuszczalne jest niedoprecyzowanie przez zakłady energetyczne terminów obowiązujących w umowie ponieważ określenie terminu stanowi ważny element w stosunkach pomiędzy zakładem energetycznym a konsumentami. Stwierdzenie typu: *„Regulowanie wszelkich należności Zakładu powinno nastąpić gotówką lub przelewem w terminie i na konto Zakładu wskazane na fakturze”*, nie gwarantuje odbiorcy minimalnego terminu płatności i umożliwia ustalenie terminu płatności w sposób naruszający interesy konsumentów. Z kolei sformułowanie typu: *„dzień uznania przez bank rachunku”*, może być dla przeciętnego konsumenta nie w pełni zrozumiałe i jednoznaczne. Ponadto, takie postanowienie ewidentnie skracając faktyczny czas na wykonanie przez klienta zobowiązania oraz może spowodować niewywiązanie się odbiorcy z zobowiązania nałożonego na niego, polegającego na terminowym wnoszeniu opłat, ze względu na brak możliwości przewidzenia czasu realizacji przelewu przez bank. Celowa, zatem wydaje się konieczność dokładnego sprecyzowania pojęcia „dnia zapłaty”, szczególnie w przypadku opłat wnoszonych przez konsumenta za pośrednictwem poczty lub banku.

W omawianej kwestii zastrzeżenia budzą również zbyt krótkie terminy narzucone odbiorcom do realizacji ich zobowiązań. Zapis umowy stanowiący, że: *„odbiorca zobowiązuje się do wniesienia opłaty za przyłączenie w terminie 14 dni od daty wystawienia przez dostawcę rachunku”*, stanowi naruszenie art. 385¹ § 1 KC. Tak ustalony termin płatności nie uwzględnia czasu wysłania faktury przez zakład energetyczny oraz czasu realizacji przekazu

faktury, co może wpłynąć na niewywiązanie się konsumenta z nałożonego zobowiązania w terminie.

3. Liczne zastrzeżenia Urzędu budzi także sposób formułowania, w stosowanych przez przedsiębiorstwa energetyczne wzorcach umownych, informacji na temat bonifikat i upustów przysługujących odbiorcom z tytułu niedotrzymania przez zakład standardów jakościowych obsługi odbiorców.

Katalog standardów jakościowych obsługi odbiorców określają przepisy rozporządzenia przyłączeniowego. Rozporządzenie to obejmuje tzw. standardy jakościowe energii elektrycznej, które mogą zostać przez strony ustalone odmiennie w samej treści umowy, a także obligatoryjne standardy jakościowe potraktowane jako zobowiązanie przedsiębiorstwa m.in. do: przyjmowania przez całą dobę zgłoszeń i reklamacji od odbiorców, bezzwłocznego usuwania zakłóceń w dostarczaniu energii elektrycznej spowodowanej nieprawidłową pracą sieci, powiadamiania odbiorców w odpowiednim trybie i formie o terminach oraz czasie planowanych przerw w dostarczaniu energii elektrycznej, nieodpłatnego udzielania informacji w sprawie zasad rozliczeń oraz aktualnych taryf, rozpatrywania wniosku lub reklamacji odbiorcy w sprawie rozliczeń i udzielania odpowiedzi nie później niż 14 dni od dnia złożenia wniosku lub rozpatrzenia reklamacji, etc. **Naruszenie przez przedsiębiorstwo energetyczne któregokolwiek ze wskazanych w rozporządzeniu przyłączeniowym standardów, powoduje powstanie po stronie odbiorcy uprawnienia do żądania przyznania mu bonifikaty lub upustu w wysokości określonej w Taryfie.** Podstawę prawną omawianego uprawnienia odbiorców, stanowi § 43 rozporządzenia taryfowego. Ten sam przepis wskazuje ponadto tryb, w jakim odbiorcy mogą ubiegać się o przyznanie należnych bonifikat i upustów stanowiąc, iż następuje to na wniosek, który przedsiębiorstwo energetyczne zobowiązane jest rozpatrzyć w ciągu 30 dni od jego złożenia. Zarzut niejednoznaczności i niezrozumiałości zawartych we wzorcach sformułowań odnoszących się do powyższej kwestii, można postawić większości badanych zakładów energetycznych. Na przykład zdaniem Urzędu nieprecyzyjny i niejasny jest zapis stanowiący, że „w przypadku niedotrzymania standardów jakościowych Odbiorcy przysługuje prawo do uzyskania bonifikaty lub upustu w wysokości i na zasadach określonych w obowiązującej Taryfie”. Treść tego zapisu nie informuje o trybie ubiegania się o ww. bonifikaty i upusty, co może sugerować, że zakład energetyczny sam uwzględnia je niejako automatycznie, bez potrzeby jakiegokolwiek działania ze strony uprawnionego. W praktyce zaś jest to bardzo utrudnione a reklamacje bardzo często rozpatrywane są negatywnie.

4. Zastrzeżenia Urzędu dotyczą również kwestii odnoszących się do uprawnień zakładu energetycznego do wstrzymania dostaw energii elektrycznej.

Bardzo częstym problemem, wyłaniającym się na tle analiz przedstawionych przez poszczególne delegatury, jest regulacja przez przedsiębiorców, w stosowanych przez nich wzorcach umownych, kwestii wstrzymania dostaw energii elektrycznej oraz wynikającej na tej podstawie odpowiedzialności zakładu. Zakłady energetyczne zazwyczaj zastrzegają w umowach możliwość wstrzymywania dostaw energii elektrycznej w razie naruszenia przez odbiorcę jego obowiązków. Przepisy ustawy Prawo energetyczne wskazują przypadki, w których przedsiębiorcy takie uprawnienie przysługuje. Według art. 6 ust. 3 ww. ustawy **przedsiębiorca może wstrzymać dostarczanie energii elektrycznej, jeżeli w wyniku przeprowadzonej kontroli stwierdzono, że:**

- instalacja znajdująca się u odbiorcy stwarza bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia albo środowiska,
- nastąpił nielegalny pobór energii elektrycznej, a także, gdy :
- odbiorca zwleka z zapłatą za pobraną energię, co najmniej miesiąc po upływie terminu płatności, pomimo uprzedniego powiadomienia na piśmie o zamiarze wypowiedzenia umowy i wyznaczenia dodatkowego, dwutygodniowego terminu do zapłaty zaległych i bieżących zaległości (art. 6 ust. 3a ustawy),
- odbiorca nie wyraża zgody na zainstalowanie układu pomiarowo-rozliczeniowego w przypadkach przewidzianych w ustawie zakład może fakultatywnie wstrzymać lub rozwiązać umowę (art. 6a ust. 3 ustawy).

W związku z powyższym niedopuszczalny jest zdaniem Urzędu zapis stanowiący, iż „Dostawca ma prawo do natychmiastowego wstrzymania dostarczania energii w następujących przypadkach:

- a) *po upływie 14 dni od terminu płatności należności związanych z dostarczaniem energii, w przypadku nieuregulowania tych płatności (...)*” (zapis niezgodny z przytoczonym wyżej art. 6 ust. 3a ustawy Prawo energetyczne)

(...)

- e) *uniemożliwia upoważnionym przedstawicielom dostawcy dostępu do należących do niego sieci i urządzeń, w tym również dostępu do układu pomiarowego znajdującego się w obiekcie odbiorcy, w celu przeprowadzenia prac eksploatacyjnych, usunięcia awarii lub dokonania odczytu.”*

W opinii UOKiK zakład energetyczny powinien dodatkowo wezwać odbiorcę (konsumenta) do umożliwienia dostępu do instalacji oraz wyznaczyć mu termin, w jakim to nastąpi. Z uwagi na potrzebę ochrony konsumentów, wstrzymanie dostaw energii elektrycznej, które ma na celu zmotywowanie odbiorcy do przestrzegania umowy powinno następować **wyłącznie w sytuacjach wskazanych w ustawie prawo energetyczne nie zaś stanowić zasadę, czy zjawisko powszechne**. Stosowanie takiej praktyki nagminnie, bez wcześniejszej kontroli, zawiadomienia odbiorcy, czy wyznaczenia mu dodatkowego terminu - w zależności od sytuacji, a także w przypadkach nie znajdujących uzasadnienia w przepisach prawnych, jest niewątpliwie łamaniem praw konsumenta i stanowi niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ §1 KC).

5. W toku analizy wzorców umownych uwagę Urzędu zwróciły również postanowienia dotyczące rozwiązywania umowy sprzedaży energii elektrycznej.

W zakresie postanowień dotyczących rozwiązywania umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartych w analizowanych wzorcach, zastrzeżenia mogą budzić uregulowania określające następujące kwestie:

- 1) przypadki uzasadniające rozwiązanie umowy przez zakład energetyczny,
- 2) tryb wypowiedzania umowy,
- 3) okresy wypowiedzenia przewidziane w umowie dla zakładu energetycznego oraz dla odbiorcy jego usług (konsumenta).

Ustawa Prawo energetyczne (poza wskazanym wyżej przypadkiem braku zgody odbiorcy na zainstalowanie układu pomiarowo - rozliczeniowego) nie wskazuje, w jakich przypadkach umowa sprzedaży energii elektrycznej może zostać rozwiązana przez zakład energetyczny. Jednakże **interpretacja art. 7 ust. 1** ww. ustawy, zgodnie z którym przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się m.in. przesyłaniem i dystrybucją energii elektrycznej są zobowiązane do zawarcia umowy o przyłączenie, umowy sprzedaży energii elektrycznej lub umowy przesyłowej z odbiorcami lub podmiotami ubiegającymi się o przyłączenie na zasadach równoprawnego traktowania, jeżeli istnieją techniczne i ekonomiczne przesłanki dostarczania, a żądający zawarcia umowy spełnia warunki przyłączenia do sieci, **pozwala przyjąć, iż powinno to następować wyłącznie w wyjątkowych przypadkach – naruszenia przez odbiorcę jego obowiązków wynikających z umowy lub przepisów prawa**.

Bardzo niejednoznaczne są postanowienia, którymi posługują się przedsiębiorstwa energetyczne, a które dotyczą omawianej kwestii np.: „*Każdej ze stron przysługuje prawo*

rozwiązania umowy w formie pisemnej za okresem 1- miesięcznego wypowiedzenia". Sformułowanie to może wprowadzać konsumenta w błąd sugerując, że zakład energetyczny może rozwiązać z nim umowę także wtedy, gdy ten bez zastrzeżeń wywiązuje się ze swoich obowiązków. Takie postanowienia mogą stanowić klauzulę niedozwoloną - zastrzegającą dla kontrahenta konsumenta uprawnienie do wypowiedzenia umowy zawartej na czas nieoznaczony, bez wskazania ważnych przyczyn (art. 385³ pkt 15 KC). Poważne zachwianie zasady równości stron stanowią także, wprowadzane przez przedsiębiorstwa energetyczne – różne dla konsumenta i zakładu energetycznego - terminy wypowiedzenia umowy, co narusza dyspozycję art. 385¹ §1 KC, kształtując prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. W jednym z analizowanych wzorców umów stosowane jest postanowienie pozwalające na rozwiązanie umowy przez odbiorcę za trzymiesięcznym wypowiedzeniem ze skutkiem na koniec kwartału kalendarzowego. Jednocześnie zakład energetyczny może rozwiązać umowę w każdym przypadku uzasadniającym rozwiązanie umowy z odbiorcą, bez wymogu jej wypowiedzenia.

Zastrzeżenia Urzędu wzbudził również następujący zapis „ *W przypadku powzięcia przez Sprzedawcę wiadomości o utracie przez Odbiorcę tytułu prawnego do obiektu, do którego dostarczana jest energia elektryczna, Sprzedawca uprawniony będzie do rozwiązania niniejszej umowy bez wypowiedzenia*”. Zapis tego rodzaju uprawnia zakład energetyczny do wypowiedzenia umowy zawartej na czas nieoznaczony bez wskazania ważnych przyczyn i stosownego terminu wypowiedzenia, przyznając zakładowi uprawnienie do rozwiązania umowy z odbiorcą bez wypowiedzenia, nie przewidując obowiązku sprawdzenia powziętej przez zakład informacji o utracie tytułu do lokalu oraz zawiadomienia odbiorcy o planowanym terminie wstrzymania dostaw.

Oprócz przedstawionych powyżej najistotniejszych oraz najczęściej pojawiających się klauzul stosowanych przez zakłady energetyczne w umowach o przyłączenie do sieci zawieranych z konsumentami, należy wskazać również inne uchybienia - **dotyczące w szczególności braków wszystkich elementów wymaganych przez przepisy szczególne**. Najczęstsze uchybienia dotyczą:

- braku wskazania odpowiedzialności stron za niedotrzymanie warunków umowy, w tym za opóźnienie terminu realizacji prac - naruszenie § 9 pkt 12 rozporządzenia przyłączeniowego,
- brak określenia terminu realizacji przyłączenia – naruszenie § 9 pkt 3 rozporządzenia przyłączeniowego,

- brak wskazania planowanej ilości energii elektrycznej pobieranej oraz przewidywanego terminu zawarcia umowy sprzedaży energii elektrycznej lub umowy o świadczenie usług przesyłowych - naruszenie § 9 pkt 9 rozporządzenia przyłączeniowego,
- brak wskazania terminu ważności umowy – naruszenie § 9 pkt 11 oraz § 13 pkt 11 rozporządzenia przyłączeniowego.

Nieuregulowanie lub niesprecyzowanie warunków umowy zgodnie z przepisami szczególnymi może stwarzać uciążliwe warunki dochodzenia roszczeń przez konsumentów oraz jest niezgodne z wymogiem transparencji całego stosunku zobowiązaniowego, za co jako profesjonalista odpowiedzialny jest zakład energetyczny.

Incydentalnie pojawiają się również w umowach o dostawę energii **klauzule ograniczające lub nawet wyłączające odpowiedzialność zakładu energetycznego z tytułu niezapowiedzianych zmian lub przerw w dostawie energii**, co narusza dyspozycję art. 385³ pkt 2 Kodeksu Cywilnego - zgodnie z którym za niedozwolone postanowienia umowne uważa się w razie wątpliwości postanowienia umowne, które wyłączają lub istotnie ograniczają odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy. Na przykład postanowienie takie stosował w swojej umowie Górnośląski Zakład Energetyczny S.A. Punkt 16 jego wzorca umowy stanowił, iż *na skutek działania automatyki sieciowej, niezbędnych przyłączeń przy zmianie konfiguracji sieci lub z przyczyn niezależnych od Sprzedawcy, mogą pojawić się krótkotrwale przerwy w świadczeniu usług przesyłowych oraz wahania napięcia, za które Sprzedawca nie ponosi odpowiedzialności*. Punkt 18 dalej stanowił, iż *Sprzedawca nie ponosi odpowiedzialności za szkody spowodowane nie wykonaniem umowy lub nienależytym wykonaniem umowy w przypadkach o których mowa w p. 9 i p. 10 "Ogólnych warunków umowy o sprzedaż energii i świadczenie usług przesyłowych*. Zakład ten jednak przyjął uwagi Urzędu i wycofał się ze stosowania wyżej zacytowanych postanowień umownych.

Problematyczne i budzące wątpliwości wydaje się stosowanie, przez niektórych przedsiębiorców klauzuli w brzmieniu: „Odbiorca oświadcza, że wyraża zgodę na przetwarzanie danych osobowych do celów realizacji niniejszej umowy oraz związanych z tym celów marketingowych Przedsiębiorstwa Energetycznego”. Wprawdzie ustawa o ochronie danych osobowych z dnia 29 sierpnia 1997 r. (Dz. U. Nr 101 z 2002 r., poz. 926) zezwala przedsiębiorcy, za uprzednią zgodą osoby, której dane dotyczą, i o ile jest to niezbędne do wypełnienia prawnie usprawiedliwionych celów administratora, na tego typu działania (art. 23 ustawy), jednakże zastrzeżenia budzi fakt umieszczania powyższej klauzuli w treści

samych warunków umowy. Brak udzielenia przez konsumenta powyższej zgody, może bowiem spowodować niedojście do skutku całej umowy. Ponadto zgodnie z wymogiem art. 7 pkt 5 ww. ustawy, zgoda na przetwarzanie danych osobowych tego, kto składa oświadczenie nie może być domniemana lub dorozumiana z oświadczenia woli o innej treści, na co w omawianym przypadku faktycznie może wskazywać sposób jej umieszczenia w umowie.

Rzadziej spotykanym niedozwolonym postanowieniem umownym, jest zastrzeżenie, iż **sądem właściwym do rozstrzygania sporów wynikłych na gruncie przedmiotowej umowy jest sąd polubowny, bądź sąd właściwy dla zakładu energetycznego**. Takie postanowienie narusza dyspozycję art. 385³ pkt 23 KC, według którego za niedozwolone można uznać te postanowienia umowy, które wyłączają jurysdykcję sądów polskich lub poddają sprawę pod rozstrzygnięcie sądu polubownego polskiego lub zagranicznego albo innego organu, a także narzucają konsumentowi (odbiorcy usług), iż właściwym dla rozstrzygania ewentualnych sporów wynikających z umowy jest sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy. W przypadku tej klauzuli, uwagi Urzędu nie uwzględniły Zakłady Energetyczne Okręgu Radomsko-Kieleckiego S.A z siedzibą w Skarżysku Kamiennej.

Uwagę Urzędu zwróciło także postanowienie stanowiące, iż *„W przypadku odstąpienia od umowy przez Odbiorcę lub w razie odstąpienia od umowy przez zakład energetyczny z przyczyn leżących po stronie Odbiorcy, ZE nie będzie zobowiązany do zwrotu opłaty wymienionej w § 8 pkt. 1 umowy. W takim przypadku uiszczona opłata za przyłączenie stanowić będzie karę umowną należną ZE. Jeżeli uiszczona część opłaty za przyłączenie nie pokryje kosztów wykonanych przez ZE prac związanych z realizacją przyłączenia, ZE będzie uprawniony do dochodzenia opłaty w pełnej wysokości poniesionych kosztów.”* Zapis ten zdaniem Urzędu wypełnia dyspozycję art. 385³ pkt 12 kodeksu cywilnego stanowiącego, że **niedozwolonym postanowieniem umownym jest postanowienie wyłączające obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczonej zapłaty za świadczenie nie spełnione w całości lub części, jeżeli konsument zrezygnuje z zawarcia umowy lub jej wykonania**. Ponadto, zapis ten stanowi naruszenie art. 385³ pkt 17 kodeksu cywilnego, **nakładając na konsumenta, który nie wykonał zobowiązania lub odstąpił od umowy, obowiązek zapłaty rażąco wygórowanej kary umownej lub odstępnego**. Podkreślić należy fakt, iż zgodnie z treścią kolejnych postanowień kwestionowanego paragrafu zakładowi energetycznemu przysługuje prawo do dochodzenia całości poniesionych kosztów przyłączenia. Mają na uwadze powyższe, Urząd wskazuje, że kwestionowany zapis istotnie narusza prawa i interesy konsumentów (zwłaszcza w sytuacji, gdy konsument odstępuje od umowy przed faktycznym rozpoczęciem prac przez Zakład

Energetyczny). Należy również zwrócić uwagę na fakt, iż poprzez brak określenia znaczenia pojęcia „... z przyczyn leżących po stronie Odbiorcy...” Zakład Energetyczny zastrzega sobie prawo do dokonywania **wiążącej interpretacji umowy**, co stanowi niedozwolone postanowienie umowne określone w art. 385³ pkt 9 kodeksu cywilnego.

ZAKOŃCZENIE

Analiza raportów przedstawionych przez poszczególne delegatury UOKiK wskazała, że we wzorcach stosowanych przez zakłady energetyczne spotyka się klauzule, które regulują prawa i obowiązki stron umowy w sposób niekorzystny dla konsumentów. Klauzule te naruszają interesy odbiorców, mają niejasny i niezrozumiały charakter, regulują różnego rodzaju zagadnienia w sposób naruszający przepisy ustawy Prawo energetyczne i rozporządzeń wykonawczych. Zapisy te mają charakter nie uzgodnionych indywidualnie postanowień narzucanych konsumentowi przez silniejszą ekonomicznie stronę umowy, jaką jest niewątpliwie zakład energetyczny.

UOKiK prowadzi stały monitoring wzorców umownych wykorzystywanych na rynku przez przedsiębiorców i w razie stwierdzenia nieprawidłowości, podejmuje stosowne kroki prawne w celu ich eliminacji.

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów dokonał analizy wzorców umownych stosowanych przez wszystkie zakłady energetyczne działające na terenie całej Polski. Z przedstawionych przez delegatury raportów wynika, że postępowania wszczynane przeciw stosującym powyższe praktyki zakładom energetycznym przynoszą pożądane efekty i przedsiębiorcy wycofują się z kwestionowanych zapisów, dostosowując ustalone wzorce umowne do przepisów z zakresu ochrony konsumentów.

ZAKŁADY ENERGETYCZNE, W STOSUNKU DO KTÓRYCH TRWA POSTĘPOWANIE WYJAŚNIAJĄCE:

L.p.	Nazwa przedsiębiorcy	Kwestionowane postanowienia umowne
1.	Energia - Gdańska Kompania Energetyczna S.A.	Warunki ogólne sprzedaży energii elektrycznej i świadczenia usług przesyłowych przez ENERGE Gdańską Kompanię Energetyczną S.A. (integralna część umowy) – załącznik nr 2. Nałożenie na odbiorcę obowiązku „ <i>Usunięcia przyczyny zakłócenia w sieci lub awarii oraz podniesienia kosztów takiego usunięcia, gdy urządzenia odbiorcy spowodują zakłócenia w sieci lub awarię urządzeń</i> ”. „Upoważnionym przedstawicielem odbiorcy jest każda osoba pełnoletnia zajmująca lokal”

2.	Zakład Energetyczny Słupsk S.A.	Umowa 1TZIP o realizację przebudowy sieci – załącznik nr 7. „Strony ustalają, że wybudowane w wyniku przebudowy urządzenia pozostaną własnością Zakładu”. Spółka przez „termin płatności oznaczony na rachunku za energię elektryczną rozumie datę dokonania wpłaty np. na pocztę, czy w banku”.
3.	Zakład Energetyczny Koszalin S.A.	Umowa sprzedaży energii elektrycznej Typ A – załącznik nr 8. „Sprzedawca może wypowiedzieć umowę bez zachowania terminu wypowiedzenia w przypadku stwierdzenia nielegalnego poboru energii elektrycznej”
4.	Grupa Energetyczna ENEA S.A. w Poznaniu– Oddział w Szczecinie	Umowa o przyłączenie do sieci – wzór UK - załącznik nr 13 „Sieć, do której nastąpi przyłączenie nie jest przewidziana w gminnym projekcie założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe” „W związku z zapisem zawartym w pkt 6 nakłady poniesione przez strony w związku z realizacją niniejszej umowy wyczerpują ich wzajemne rozszczenia, w tym związane z opłatą za przyłączenie określonej w § 6 pkt 2”
5.	Zakład Energetyczny S.A w Olsztynie	„Odbiorca będzie opłacał faktury w terminach i wysokościach określonych na fakturach.” „Dostawca może rozwiązać umowę bez wypowiedzenia w przypadku utraty przez Odbiorcę tytułu prawnego do obiektu.” §2 ogólnych warunków umowy: brak informacji o wartości napięcia znamionowego. §5 ogólnych warunków umowy: brak postanowienia, które określa sposób postępowania w przypadku zmiany cen i opłat w trakcie okresu rozliczeniowego. §5 ogólnych warunków umowy: nieokreślono sposobów i terminów korekty wynikającej ze stwierdzenia nieprawidłowości i przyjęcia błędnych danych
6.	STOEN S.A. .	6 ust. 1 i 2: 1.,„Dostawca zobowiązuje się zapewnić odbiorcy standardy jakościowe obsługi obowiązujące na obszarze działania dostawcy: a) częstotliwość w przedziale od 49,5 do 50,2 Hz b) napięcie zasilające sieci zasilającej z dopuszczalnym średnim odchyleniem w czasie 15 min. w przedziale od +5% do –10% w sieciach o napięciu znamionowym niższym niż 110 kV, c) dopuszczalny roczny czas awaryjnych wyłączeń nie może przekroczyć 36 godzin liczonych od momentu otrzymania przez służby dyspozytorskie informacji o wystąpieniu przerwy w zasilaniu, do jego przywrócenia, z tym, że czas jednorazowej przerwy nie może przekroczyć 16 godzin. 2. W przypadku nie dotrzymania przez dostawcę standardów jakościowych obsługi, odbiorcy przysługuje prawo do uzyskania

		<i>bonifikaty lub upustu w wysokości i na zasadach określonych w Taryfie.”.</i> § 10 ust. 1 pkt a): <i>„Dostawca ma prawo do natychmiastowego wstrzymania dostarczania energii w następujących przypadkach:</i> <i>a) po upływie 14 dni od terminu płatności należności związanych z dostarczaniem energii, w przypadku nieuregulowania tych płatności (...).”</i> § 10 ust. 1 pkt e): <i>„ Dostawca ma prawo do natychmiastowego wstrzymania dostarczania energii w następujących przypadkach:</i> <i>(...)</i> <i>e) uniemożliwienia upoważnionym przedstawicielom dostawcy dostępu do należących do niego sieci i urządzeń, w tym również dostępu do układu pomiarowego znajdującego się w obiekcie odbiorcy, w celu przeprowadzenia prac eksploatacyjnych, usunięcia awarii lub dokonania odczytu”</i> § 11 ust. 2: <i>„Każdej ze stron przysługuje prawo rozwiązania umowy w formie pisemnej za okresem 1 miesięcznego wypowiedzenia</i>
--	--	---

ZAKŁAD ENERGETYCZNY, KTÓRY NIE DOSTOSOWAŁ SIĘ DO WEZWANIA UOKIK:

Nazwa firmy	Treść zakwestionowanego postanowienia umownego odpowiadającego kodeksowym regulacjom dot. niedozwolonych klauzul.
Zakłady Energetyczne Okręgu Radomsko-Kieleckiego S.A. z siedzibą w Skarżysku-Kamiennej	1. <i>„W przypadku odstąpienia od umowy przez Odbiorcę lub w razie odstąpienia od umowy przez ZEORK S.A. z przyczyn leżących po stronie Odbiorcy, ZEORK S.A. nie będzie zobowiązane do zwrotu opłaty wymienionej w § 8 pkt. 1 umowy. W takim przypadku uiszczona opłata za przyłączenie stanowić będzie karę umowną należną ZEORK S.A.. Jeżeli uiszczona część opłaty za przyłączenie nie pokryje kosztów wykonanych przez ZEORK S.A. prac związanych z realizacją przyłączenia, ZEORK S.A. będzie uprawniony do dochodzenia opłaty w pełnej wysokości poniesionych kosztów.”</i> 2. <i>„Wszelkie spory jakie mogą powstać w związku z realizacją umowy strony będą rozstrzygać w drodze negocjacji, a w przypadku niemożności osiągnięcia porozumienia przez Sąd miejscowo właściwy dla siedziby ZEORK S.A.”</i> 3. <i>„Sprzedawca nie ponosi odpowiedzialności za szkody spowodowane niewykonaniem Umowy lub nie należytem jej wykonaniem w przypadku działania siły wyższej (zdarzenia nagłego, nieprzewidywalnego i niezależnego od woli stron uniemożliwiającego wykonanie umowy w całości lub w części w szczególności: klęski żywiołowe jak pożar, huragan, sadz, akty władzy państwowej jak stan wojenny, stan wyjątkowy; działania wojenne; akty sabotażu; strajki itp.), wystąpienia awarii systemowej (warunki w sieci przesyłowej i rozdzielczej lub taki ich stan, który wpływa lub z dużym prawdopodobieństwem może wpłynąć na zdolność ZEORK S.A. do świadczenia usługi przesyłowej i sprzedaży energii elektrycznej, który zagraża, lub z dużym prawdopodobieństwem może zagrażać bezpieczeństwu osób i urządzeń) i awarii w sieci skutkującej nieprzewidywanymi przerwami w dostarczaniu energii elektrycznej lub w przypadku wystąpienia konieczności wykonania nieprzewidzianych prac dla zapobieżenia lub usunięcia skutków awarii w</i>

	<i>sieci.”</i>
--	----------------